

Нано РУЖИН

УДК: 304(4-672ЕУ)

316.323.65(4)

КОН ЕВРОПЕИЗАЦИЈА НА ДРЖАВАТА НА БЛАГОСОСТОЈБА

Кратка содржина

Со иницирањето на европската конструкција, социјалното осигурување било политички дефинирано како единствен домен на целосна индустријална државина-членки и како исклучителен пример на целосна судисидијарност. Прашањето на хармонизацијата на социјалните политики, во неколку наврати, безуспешно било дебатирани меѓу државина-основачи чии системи почивале врз Бизмарковиот модел на социјална заштита. Проблемите на можната конвергенција на социјалните политики на членките станувале неумогливи по приемот на државите кои се одликувале со Беверидговиот режим на социјална заштита (СЗ) (В. Британија, Ирска, Данска). Речиси пети децении од иницирањето на Римскиот договор, координацијата на националните системи на социјално осигурување (СО) останува недовршена. Меѓутоа, дебатата се интензивира особено кога општествена расправа околу усвојувањето на Уставот на ЕУ. Прашањето на европеизацијата, наметнува развојок на нови теории во теоријата и во емпиријата. Што е тоа европеизација? Каква е дефиницијата? Дали постојат повеќе пристапи за разбирање на содржината на овој поим? Во овој текст се анализираат четири пристапи кон поимот и четири искуства. Појдовна точка на анализата се искуствата на моделите на државата на благосостојба кои имаа најголем успех во половековната историја на Welfare State. Ние сме таме дека процесот на хармонизација треба да почне „од базата“ односно од самите државина-членки. Во текстот се нуди и дефиниција на социјалната европеизација.

Клучни зборови: ЕВРОПЕИЗАЦИЈА, ЕВРОПСКА УНИЈА, ЕВРОПСКА ИНТЕГРАЦИЈА, ДРЖАВА НА БЛАГОСОСТОЈБА, ДРЖАВА ЗАШТИТНИК, СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА, СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА, СОЦИЈАЛНО ОСИГУРУВАЊЕ, КОНВЕРГЕНЦИЈА, ХАРМОНИЗАЦИЈА, БИЗМАРК, БЕВЕРИД.

1. Вовед и перспективи

Кон крајот на седумдесеттите завршува епохата на **златната доба на социјалниот капитализам (Welfare capitalism)** во Западна Европа. ОЕЦД е првата институција која, во 1980 г., ја евоцира кризата на државата-заштитник.

Крајот на осумдесеттите е одбележан со паѓањето на Берлинскиот ѕид и со неуспехот на **советската визија за благосостојбата**. Дефинитивен победник на студената војна е Запад, додека економската, социјалната и политичката криза се преселува на Исток.

Во државите на Западна Европа, јакне потребата од целосното преиспитување на **надворешната и на внатрешната безбедност и сигурност** на граѓаните. Таквиот тренд неизбежно допира и до **социјалното прашање** особено со зголемената динамика на интеграционите европски процеси. (Pierre Rosanvallon *La nouvelle question sociale – Repenser l’Etatprovidence*, Paris: Seuil, 1995, 222 стр.) Според тоа е јасно дека, со текот на обновувањето на системите на социјална заштита од дистрибутивна вокација, паралелно се одвива и растечката институционализација во соработката меѓу европските држави. (Pierre Heritier, *Un pacte social pour l’Europe*, Paris: les Ed. D’Atelier, 1996, 191стр.)

Долго време аналитичарите сметале дека овие два процеси (реформата на системите на СЗ од дистрибутивна вокација на ниво на разните држави-нации и интегративните процеси на државите на ЕУ) се сосема издвоени бидејќи биле иницирани и зависни од разновидни причини и фактори и регулирани од страна на различни сили.

Компаративните истражувања за **државата-заштитник**, се фокусираат врз способностите на **државата-нација** да ги применува социјалните политики на СЗ, од една страна, и реперкусиите врз институциите и механизмите кои се дизајнираат на супранационално ниво, од друга страна. На тој начин, државата-заштитник и државата-нација стапуваат во одредена дијалогика. Новата заемна релација го наметнува прашањето: дали среќното единство меѓу државата-нација и државата-заштитник е пред самиот крај? (Francois Ewald, *Histoire de l’Etat providence*, Paris: Grasset & Fasquelle, 1986)

Во досегашните трудови, овој проблем не бил теоретски обработен ниту систематски и емпириски анализиран. Таквата индиферентност создала голема празнина меѓу традиционалните компаративни пристапи кон националните социјални политики на државите на ЕУ. Научната анализа покажала големи слабости и во политиколошките пристапи за европската интеграција, особено во однос на соработката меѓу државите и макроисториските аспекти на еволуцијата на институцијата на европската модерна држава-нација. (Geneviev Koubi / Gilles J.Gugliemi, *L'egalite des chances*, Paris: la Decouvert, 2000 g, 267 стр.)

Според тоа, секој пристап кој има амбиции да се зафати со опишаната проблематика на **државата-заштитник (L'Etat de providence)**, **државата на благосостојба (Welfare State)**, на ниво на ЕУ, разбирливо е дека би требала да биде **плуридисциплинарен**.

Поаѓајќи од досегашните искуства и сознанија, европските експерти за **welfare state – l'etat de providence** сметаат дека **скандинавските држави** се наметнуваат како еден посебен интересен пример на инспирација и како појдовен модел на идната европска социјална држава (Kare Hagen – *Vers une europeisation des politiques sociales*, Nantes: Drees, Vol. IV, Tom II стр. 707):

- пред сè затоа што ја инкарнираат централната идеја на државата-заштитник „дека државата – нација како институционален елемент е детерминирана од страна на **социјалниот граѓански статус (citoyennete social)** кој се одликува со висока стапка на вработеност и соодветна расподелба.
- ја анулираат тезата дека процесите на интеграција и на глобализација ѝ се закануваат на определбата на државата-нација за социјална држава; имено, скандинавскиот модел се потпира врз отворена економија и под влијание на евентуални надворешни противречности (светскиот пазар) кои не би можеле да се решат, само на национално (внатрешно) ниво; но и натаму моделот покажува извонредни резултати;
- конечно, кога се третира прашањето за ефектите на европската интеграција, самиот факт што 5 држави-членки се залагале за 4 различни видови односи со институциите на ЕУ, значително ги усложнува работите.

Врз основа овие постулати, врзани за нордискиот социјален модел се наметнуваат неколку дилеми во однос на можниот супранационален ЕУ-модел: дали постојат изгледи за **европеизација** на скандинавскиот модел на државата-заштитник? Дали одлуките на ЕУ, во доменот на социјалната политика во последниве десетина години се конвергираат кон скандинавскиот модел? Каква е врската меѓу компаративните истражувања на државата-заштитник и оние посветени на европската интеграција? Елаборирањето на ова прашање е значајно кога се работи за хипотезата која се однесува на европеизацијата на државата-заштитник во однос на еволуцијата на скандинавските држави.

На ова место, полезно е да се констатира дека во скандинавскиот социјален речник сфаќањата и концепциите за СП и за СЗ се многу пошироки од оние во континентална Европа.

Во **евројазикот**, терминот СП обично се рефереира врз **институциите кои ги утврдуваат условите во чија правна рамка доаѓа до реализација на трудот на пазарот; основниот принцип на СП се состои во давањето на соодветните права на работникот кои не се афектирани од географската подвижност на осигурениците на европскиот пазар на трудот.**

Скандинавскиот пристап е сосема поинаков бидејќи, според овој пристап кон прашањето на работниот договор, се отфрлаат аспектите кои се однесуваат на социјалното осигурување и се заменуваат со права кои се однесуваат на граѓанскиот статус. На тој начин, скандинавскиот пристап е поширок и е врзан за концептот на граѓанскиот статус односно за државата-нација.

На сличен начин се дефинира и социјалната политика. Терминот „социјална политика“ означува комплетен збир на редистрибутивни, еднакви и глобални мерки, преземени од страна на државата со цел да се подобри животниот стандард на сите граѓани.

Набљудувано од европски хоризонти, зголемената свест на граѓаните и на европските влади за соработка и за интеграција, наспроти заострената светска економска конкуренција, ја наметнуваат потребата од изградба на похомоген социјален модел, односно на држава-заштитник или држава на благосостојба, на ниво на ЕУ. А **priori**, овој пристап ја акцентира потребата за поголема динамика во теориските размислувања во насока на европеизација на социјалните политики. Дали во таквата амбиција се наметнуваат нови влогови во доменот на европското единство? Дали ЕУ

е во состојба да ги надмине основните пречки кон почитување на принципот на солидарноста, наместо на оној на супсидијарноста во огрнизацијата на интегрираната социјална политика? Како да се имплементира социјалното граѓанство (*citoyennete sociale*) во ЕУ?

Еден значаен елемент е јасен: ЕУ е решена да пристапи кон таквата амбиција. Но најнапред да се обидиме да го дефинираме терминот европеизација.

2. Европеизација

Што е европеизација? Дали се наметнува потребата за нова теорија?

Истражувањата кои се однесуваат на системите на СЗ вообичаено се засноваат врз анализата на функционирањето на дистрибутивните институции кои произлегуваат или им се директно потчинети на државата-нација, нејзината еволуција, проблемите кои ги среќавала итн. Генерална констатција во поглед на националните модели на СП и на СЗ е дека сите европски држави, во изградбата и реформите на своите системи на СЗ тргнале од своето националното поднебје и ја отсликуваат историската, политичката и социјалната реалност на општеството. Во текот на преземените реформи, државите биле соочени со еднакви надворешни промени и предизвици, но реагирале на крајно разновиден начин и добиле сосема различни резултати, како во доменот на социјалната политика така и во доменот на стопанството. За таквата еволуција сведочат и разновидните трудови и предложени систематизации и типологии на **Therborn 1986, Alber 1988, Esping-Andersen 1990, 1996, Hansen 1993.**

Во истражувањата посветени на државата-заштитник, логиката на **индустријализацијата и на модернизацијата** беше заменета во текот на осумдесеттите со **прашањето на националната политика** како доминантна парадигма за разбирање на социјалниот капитализам.

Со зајакнувањето на интеграционите процеси, кон средината на деведесеттите, заживува еден нов европски позитивен елан. Меѓутоа, кога е во прашање социјалната политика, се добива импресијата дека, на почетокот, повеќе се работело за зголемено освестување отколку за видливи и прагматични напори за соработка на членките. Едновремено, националната автономија на

државите-членки во доменот на дистрибутивната политика е потврдена и загарантирана преку принципот на супсидијарност. Супранационалните власти на ЕУ (со сè уште неусвоениот Устав на Унијата) не располагаат со ниту една формална компетентност за да интервенираат на ниво на дистрибутивните институции на државите-нации. Единствен исклучок би се направил доколку се утврди дека таквата компетентност е неопходна за успешното функционирање на внатрешниот пазар.

Значењето на заемните релации меѓу членките и ЕУ, по конституирањето на заедничката монетарна унија и на пазарот, исфрла на површина едно практично прашање кое допира во доменот на социјалната политика: во која мера државите-нации можат реално да ја зачуваат својата автономија во нивните дистрибутивни политики кога се потчинети на обврските што произлегуваат од единствениот пазар и од монетарната унија? Преведено на јазикот на аналитиката, прашањето се состои во откривање на причинските врски меѓу попчитувањето на стандардите на заеднички економски режим, од една страна и националните одлуки на членките во однос на социјалната политика од друга страна?

Сегашната уставна структура на ЕУ функционира на тој начин што врши поделба на компетентностите и активностите меѓу супранационалните и националните институции. Од една страна, супер-државата го ограничува **националниот** суверенитет во економскиот домен поаѓајќи од принципот дека, во крајна линија, државите-членки најефикасно би ги достигнале целите на СЗ по пат на сопствената стратегија на СП.

Познато е дека со организацијата на пазарот во делокругот на ЕУ се раководи преку мерките кои ги диктира Европската комисија, и тоа на едно супранационално ниво. Меѓутоа, корективите на пазарот ги исправа државата-заштитник, на национално ниво. Според тоа, **политиката на редистрибуција** останува затворена врз територијата на државата-нација, додека производната политика ја покрива целата територија на ЕУ. Според тоа, и од овој агол се поставува прашањето на поделбата на одговорностите и на компетенциите меѓу државите-нации и супер-државата, односно асиметријата меѓу политиката и пазарот и нивното влијание врз еволуцијата на системите на СЗ. На овој начин, постепено, се приближуваме врз централното прашање на овој есеј а тоа се: европската социјална политика и европеизацијата.

Врз основа на горните хипотези и констатции, може да се констатира дека терминот **европска социјална политика** би претставувал „збир на преземени активности од страна на разновидни актери со цел да се воспостават основите на една интервенционистичка супранационална социјална политика на ниво на ЕУ.“ Аналитички предизвик за секој специјалист кој се занимава со оваа проблематика би претставувал следниот императив: систематизирање на аспектите кои произлегуваат од истражувањата за еволуцијата на државите-заштитнички, на национално ниво, од една страна, и нивното интегрирање во анализата за начините на водењето на социјалната(те) политика (ки), на европско ниво.

Со оглед на големиот прогрес на европската интеграција, и паралелната трансформација на европските држави-нации, станува се поевидентна неопходноста од диференцијација меѓу националните и меѓународните прашања. Во оваа насока ја фокусираме и употребата на терминот европеизација.

Терминот **европеизација** почнува да се користи како теориски концепт кој се однесува на спекулациите и компаративните истражувањата на социјалните модели. Во своите систематски пристапи, авторите најчесто се фокусираат врз утврдувањето на внатрешната динамика на државите-нации, и нивната директна поврзаност со европската интеграција, но, исто така, и врз повратното структурно дизајнирање од страна на таа интеграција. Сè повеќе станува јасно дека, за да се сфати динамиката во внатрешноста на државата-нација, неопходно е да се покаже посериозен и посистематски интерес за динамиката и за процесите на европско ниво и **vice versa**.

Таквата состојба наметнува потреба од нови аналитички концепции и од нов механизам, со комбиниран пристап, шематски поглед и со емпириски резултати од разновидни истражувачки традиции. Притоа е неопходно воспоставувањето сериозна теориска рамка која ќе овозможи да се споредува функционирањето на дефинираните механизми, во рамките на државата-нација, и да се процени во која мера може финалниот резултат да комуницира со разновидните национални услови.

На нивото на супранационалната институција би можеле да зборуваме за **европеизација, во случај кога одлуките и институциите кои постојат на европско ниво, дозволуваат или ги оневозмо-**

жуваат посебните механизми повеќе или помалку да влијаат врз процесите кои се однесуваат на распределбата на социјалната заштита на населението на државата-нација.

Набљудувано од овој потесен аспект, европеизацијата на социјалната политика може да се создаде, пред сè, преку активниот придонес на внатрешните актери на државата-нација, а од друга страна, од констатираните последици, набљудувани од аспект на дистрибуција на она што не го прават тоа или се онеспособени да го прават. Еден од најверојатните процеси на европеизацијата се состои во фактот да се зголеми значењето на приватните осигуреници во однос на јавниот сектор, поради ограничувањата на внатрешниот пазар од страна на регулативата со која располага државата-нација.

Предложената дефиниција на европеизација имплицира конвергенција на политиките и на моделите на социјалната заштита. Теоријата на конвергенција ја објаснува сличноста на нивоата на добиените резултати преку процесот во чии рамки актерите можат да реагираат само преку еквивалентни мерки на функционален план кога се соочени со аналогни социоекономски еволуции. Меѓутоа, доколку ја набљудуваме конвергенцијата на социјалните политики на државата-заштитник и доколку таа конвергентност мора да биде објаснета преку карактеристичноста на ЕУ, ќе биде неопходно да се утврдат специфичните механизми кои функционираат различно, во рамките на државите-нации (сметани секоја засебно). Меѓутоа, овој аргумент е безвреден доколку националните системи на социјална заштита (иницијално различни) ќе треба да конвергираат околу еден заеднички надворешен фактор. Во тој случај, тие ќе треба да се адаптираат на различен начин, по цена да не можат да конвергираат, туку да презентираат паралелни еволуции, што е соема друга работа. Во суштина, системите кои еволуираат паралелно никогаш не конвергираат. Во тој случај, изразот конвергенција ја затвора идејата за крајот на процесот.

Концепцијата на европеизација која ја елаборираме на овие страници го насочува нашето внимание во два правца:

Првиот правец: се оддалечуваме од резултатите на јавната социјална политика на државата-нација за да се свртиме кон процесите на донесување одлуки во демократската сфера на државата-нација. На кој начин, европските институции, актерите и настаните, реално влијаат врз процесите на одлучување на национално ниво?

Вториот правец: за ефектуирање на анализата, посоодветно е да се истакне поширокиот концепт на плурализмот на социјалната заштита. На концепциски план, СП не може да се сведува на јавните програми, туку да ја опфати регулацијата со која оперира државата-нација со приватните престации (пазар на трудот, пазар на социјални осигурувања, семејство, асоциации).

3. Што предвидува новиот Устав на ЕУ

Уставот на ЕУ кој е во процес на усвојување, било преку референдум или со парламентарно мнозинство, предвидува неколку значајни новини кои се однесуваат на забрзувањето на европеизацијата во ЕУ. Во оваа насока, особено се издвојуваат членовите 1–3, членот III-117, чл. III-209.

Членовите 1–3 (Цели на Унијата) истакнува дека „Унијата дејствува за траен развој на Европа, базирана врз (...) пазарната социјална економија која е висококомпетитивна.

Членот III-117 утврдува: „Во дефиницијата на примената на политиките и акциите визирани со овој дел, Унијата ги зема предвид барањата поврзани со промоцијата на зголемувањето на вработеноста, со гаранцијата на адекватната социјална заштита, со битката против социјалната ексклузија, како и со едно повисоко ниво на образование, формација и заштита на човековото здравје.

Член III-209 утврдува дека „Унијата и државите-членки имаат за цел промоција на трудот и на вработувањето, подобрување на условите на живеење и работење, кои би овозможиле еднаквост во прогресот, една адекватна социјална заштита, социјален дијалог (...) За таа цел, Унијата и државите-членки дејствуваат согласно со нивните национални емпирии, особено во доменот на класичните односи, како и со потребата да се одржи компетитивноста на економијата на Унијата“.

Уставот е мошне амбициозен во доменот на социјалните цели. Самиот факт што во доменот на целите на Унијата се истакнува долгорочната цел на унијата – **изградбата на висококомпетитивната пазарна социјална економија**, сведочи за значењето кое му се придава на социјалниот домен во ЕУ. Уставот ги потврдува големите социјални придобивки на европските демократии во доменот на: правото на штрајк, правото на заштита против

отпуштањето од работа, ограничувањето на максималното време-траење на работата, социјалното осигурување. Меѓутоа, напоредно се бара овие елементи да бидат **компатибилни со компетитивноста на европската економија.**

Споменатите социјални права кои претходно беа веќе дефинирани и во **Повелбата на основните права**, фигурираат и се потврдени во поднасловот „**Солидарност**“, во делот II, на Уставот на ЕУ. Содржината на овие права му даваат посебна специфичност на **европскиот економски социјален модел на ЕУ во Уставот.**

Делот кој се однесува на компетитивноста на европската економија, предизвика реакција на европските синдикати, пред сè поради најавата на реформите кои би го смалиле чинењето на социјалната заштита и ризикот на социјалниот дампинг, наспроти економиите (на новите членки од источна Европа)

Во делот III, кој се однесува на политиките на Унијата, преку членот 210, се потсеќа во дека **националните системи на социјалното осигурување и висината на престациите остануваат стриктно во националниот домен.**

Со ретки исклучоци, особено во однос на заштитата на условите на работа, **социјалната политика останува тема која ќе треба да се реши со едногласна одлука на сите членки на ЕУ.** Ниту најголемите федералисти кои отсекогаш ја бранеле тезата дека монетарната унија не оди без една заедничка економска и социјална политика, не беа сфатени ниту од страна на либералната десница (која оптирале за поголем социјален натпрвар со цел да го смали чинењето на СП) ниту од страна на левицата која изрази сомневања дека во побогатите држави ќе се загубат големите социјални *acquis* на ЕУ. (Henri de Bresson, *La protection sociale est-elle mieux assuree?*, Paris: Le Monde, 20.04.2005).

4. Скандинавскиот модел: идеална појдовна точка на европеизацијата

ЕУ како супранационална институција и нејзините членки кои, условно, ѝ се потчинети на Унијата, согласно со проектот на новиот Устав би требало заеднички и едногласно да ги утврдат основите на евентуалната заедничка социјална политика. Во напорите за изнаоѓање на еден најприфатлив социјален модел, се наметнува моделот на петте скандинавски држави

Скандинавскиот модел на социјалната политика представува идеалеална појдовна точка, со оглед на тоа дека, во ниту едно општество, дистрибутивните политики на државата не биле толку тесно структурирани од страна на извршувањето на демократската власт на државата-нација. Државата-заштитник, изградена уште во 30-тите години, бележи значајни дострели. Во нејзината структура, улогата на јавниот сектор е максимализирана за сметка на приватниот сектор. Со цел да им се дадат еднакви шанси на сите граѓани, реализацијата на активностите на помош, нега, грижа итн. се трансферирани, од семејствата кон јавните служби, финансирани преку даноците. Во секторот на здравството, улогата на приватниот сектор со лукративни цели, била ограничена, додека нивоата на заработка се гарантирани преку јавните механизми на пензијата, надоместокот за болест и за ородилното. Кога се работи за централизираниот модел на СЗ, **европеизацијата на скандинавскиот модел се толкува преку зголеменото значење на приватниот сектор и преминот од монизам кон плурализам.**

Скандинавскиот модел на СЗ е интересен и преку анализата на социјалните и на политичките апсекти. Петте мали скандинавски држави функционираат со најотворените стопанства од целата зона на ОЕЦД, а нивната индустријализација се потпира врз целосно активно учество на сите меѓународни пазари. Независно од разликите, во индустриските структури, сите пет држави воспоставија едене широк јавен сектор и генерални системи на социјалните права за своите граѓани со паралелна присутност на светските пазари. Стапката на варботеност е во постојан пораст, а синдикатот и натаму представува значајна политичка сила и има нагласена улога во трипартитните партнерски односи. Поради европскиот пазар, економската активност врз територијата на секоја држава е повеќе изложена на надворешната конкуренција. **Фактот што елаборацијата на социјалната политика сè повеќе е потчинета на економските императиви би можела да е една од причините за потенцијалната европеизација на скандинавскиот модел.**

Конечно, петте нордиски држави одржуваат четири различни типа на односи со ЕУ. Данска учествува целосно во европската конструкција, од 1972 г. По двата референдума (1992 и 1993) и натаму е вон од монетарната унија. Шведска и Финска ѝ приста-

пија на ЕУ во 1994 г. но Шведска е сè уште вон од монетарната унија. Норвешка не е членка на ЕУ, но, заедно со Исланд, целосно учествуваат во нејзиниот пазар, но без присуство во институциите кои ги носат одлуките.

Од методолошка гледна точка, таквата конфигурација нуди услови блиски на хипотезата за разновидниот степен на учество во европската интеграција. Оттука и прашањето: дали може да се идентификуваат промени во социјалните политики на скандинавските држави кои се компатибилни со релациите што секоја од нив ги одржува со ЕУ? Во овој миг може да констатираме дека: а) во рамките на овој труд, поради природата на неговиот формат, не е можно да се даде конкретен и аналитички заокружен одговор; б) формулираните хипотези за европеизацијата се, веројатно, порелеванти кога ќе се размислува за иднината, а не за минатото или засегашноста.

5. Четири пристапи за европеизација на државата-заштитник

Првиот можен пристап би се однесувал на истражувањето на менталното расположение на претставниците кои одлучуваат за социјалната политика на национално ниво и во која мера се под влијание на процесите на европско ниво. (Ulrich Muckenberger, Brian Bercusson, Simon Deakin, Pertti Koistinen, Manifeste pour une Europe sociale, Paris: Desclee de Brouwer, 1996, 175) Вниманието би се концентрирало врз актерите на европското ниво (нивните аргументи, стратегии, маневарскиот простор на институционален план). Што се однесува до концепцијата и апликацијата на социјалната политика, формалната власт на ЕУ е ограничена и е правно насочена кон елиминирање на пречките за подвижноста на работната сила, прашањата за хигиената и сигурноста при работењето. Згора на тоа, принципот на супсидијарност од Договорот од Мастрихт ја гарантира автономијата на националните социјални политики.

Независно од таквата состојба, нема сомневање дека, на европско ниво а во врска со процесот на одлучување во европските институции, се појавува една нова сфера која отвора нови хоризонти на дебата во социјалниот домен. Повеќе акциони програми, како и Социјалната повелба, Социјалниот протокол, социјалниот дијалог, зелените и белите книги, истражувачките опсерватории

и други неформални мрежи придонесуваат кон пренасочување на социјалните прашања кон паневропското ниво.

Вториот можен пристап се однесува на дилемата: во која мера националната легислатива им отстапува простор на нормите наметнати од европското ниво.

Истражувањата на потенцијалните ефекти на европската легислатива врз националните системи на социјалната заштита ја користат функционалната дефиниција со која Бригз (Briggs, 1961) ја определува државата заштитник. А таа се состои во институционалната интервенција на политиката врз пазарната игра. На тој начин хипотезата за европеизација на државата-заштитник може да се верифицира само доколку постои супранационалната интервенција која создава соодветни ефекти. Набљудувано од овој агол, социјалната политика е испразнета од нејзината културна содржина и дефинирана како техничка функција која е потребна за да се дисциплинира пазарот со цел да продуцира пожелни резултати на социјален план.

Досегашните европски искуства покажуваат дека европските институции произвеле мошне малку редистрибутивна социјална политика, или речиси никаква.

Третиот пристап би тргнал од анализата на структурното нарушување меѓу институциите кои го чинат пазарот и оние кои го коригираат пазарот. Овие два вида институции се наоѓаат на две различни нивоа на процесот на елаборирање на политиката. Со приемот во ЕУ, државата-нација, во своите дистрибутивни политики, не смее да пристапи кон мерки кои ја ограничуваат слободната циркулација на: капиталот, трудот, производите, услугите, согласно со интерпретациите на ЕУ.

Доколку во рубриката капитал се вбројуваат капиталот и имотот на пензиските фондови, услугите од страна на претпријатијата за здравствено, животно и старосно осигурување, државата-заштитник ризикува да се најде во конкуренција со приватните снабдувачи на супранационално ниво. Теориски, може да се случи приватниците да предложат престации кои, демократските одлуки, донесени на национално ниво, нема да бидат во состојба да ги регулираат без да навлезат во економските права на приватните актери, инаку гарантирани од страна на супранационалниот пазар. Опишаното структурно нарушување имплицира евентуално префрлање на компетенциите од државата-нација кон ЕУ.

Четвртиот пристап би се однесувал на економската димензија на европската интеграција, како еден од елементите на универзалната тенденција како што се нарушување и глобализацијата на економијата. Бројните студии за националните адаптации кон глобализацијата сметаат дека анализата најмногу се однесува на националните адаптации кон надворешните влијанија. Според студијата на (**Katzenstein, 1985**) кој имала големо влијание во европската социјална мисла, „државата-нација е еден систем кој ги трансформира еволуциите на светските економски услови од кои зависат националните економии и нивоата на вработеноста, стапката на приходот, предвидливоста на вработеноста итн.“ Јасно е дека државата-заштитник е во криза (кризата на буџетот, невработеност) штом механизмите на компензацијата, инаку елаборирани од страна на државата, не се во состојба да ја адаптираат дистрибутивната сфера, согласно со економските императиви. Во таа смисла, **европеизацијата** би можела да се смета како еден регионален процес кој го разграничува интерниот европски пазар под водство на супранационалните авторитети. Токму супранационалната власт создава политички и економски структури кои се наменети да ги штитат разните држави-членки против економските феномени од некоја светска содржина.

6. Кон репарацијата на европските држави-заштитници

Во текот на последната деценија на развитокот на ЕУ, се премина од едена внимателно оптимистичка во алармистичка позиција за природата на државата на благосостојба и за улогата што би морала да ја одигра европската интеграција за нејзиното дизајнирање и за заштита. Во текот на деведесеттите, беше раширена тезата за големиот недостаток од федерална или од полу-федерална конструкција на Унијата. За заговорниците на интегрираниот европски систем на СЗ, изгледало дека државите-членки ќе морале самите да се соочуваат со силите на неолибералните реформи кои се ангажираат за поголема конкуренција во доменот на СЗ во условите на работење.

Независно од тоа, во последните неколку години, воспоставен е еден политички систем на повеќе нивоа и на транзиција на државите-заштитнички од суверени во полусуверени. Според тоа како што констатираат **Maurizio Ferrera, Anton Hemerijck и Martin Rhodes** (*La refonte des etats-providence europeens, 103–119, L'Etat-*

Providence, Paris: Seuil, Br. 94. Trimesecna Revija, 2000 г.) социјалната политика на ЕУ се карактеризира со следниве белези:

- еден заеднички процес на одлучување во рамките на Советот на министрите, мотивиран од еден сложено смеса на национални интереси, идеологија и прагматизам и охрабрен со договорите од Мастрихт за гласање на, квалификуваното мнозинство за прашањата кои се однесуваат на здравството, сигурноста, работните услови, еднаквоста при вработувањето;
- смалување на автономијата на социјалните политики на државите-членки, преку пулсот на паневропската правна уредба, особено во доменот на правата и заштитата на работата, поддржани од страна на Европскиот суд за правдата;
- смалување на автономијата на социјалната политика на државите-членки, преку императивите кои ги наметнува европското сметководство во рамките на единствениот пазар (крај на затворените граници за СЗ) кои имаат значајни импликации за пензиските и за здравствените системи.

Во овој миг, постојат повеќе хипотези за идниот модел на европската интегрирана социјална политика, меѓу кои ќе издвоиме три:

- а) една социјална политика која е по продуктивистичка, но нео-либерална или неокорпоративистичка;
- б) реформа на државата-заштитник во смисла на потврден универзализам или зголемен плурализам;
- в) олеснување на државата-заштитник: виртуелност или затворен круг.

Без да навлегуваме во деталната анализа на секоја од овие хипотези, ќе се вратиме на актуелната европска реалност на ЕУ која, во последниве десетина години, сè уште значително е блокирана заради важноста на принципот на субсидијарност. Сè додека овој принцип ја оневозможува ЕУ да елаборира една поинтервенистичка социјална политика, сè дотогаш европеизацијата на социјалната политика ќе биде блокирана, индиректна и далеку од реалноста на идеалниот модел наречен европски интегрирана социјална политика.

(Рецензент: *проф. д-р Христијо Карџалов*)

КОРИСТЕНА БИБЛИОГРАФИЈА

- Revue francaise des affaires sociales, N. 34, Décembre, 53 година на печатење Les reformes des systemes de protection sociale, convergence et diversite, 251 стр.
- Revue francaise des affaires sociales, N. 4 (specijalno izdanie, okt-dek. 2003, 57 год. на издавање, L'Etat providence nordique : Paris, la Documentation Francaise, 575 стр.
- BATIFOULIE Philippe – TOUZE Vincent – „La protection sociale“, Paris : Dunod, 2000, 123 стр.
- CHATAGNER Francois – „La protection sociales – des reformes inachevees“ Paris : Le Monde, poche, 2004, 242 стр.
- COMPARER LES SYSTEMES DE PROTECTION SOCIALE EN EUROPE DU NORD ET EN FRANCE – „Rencontre de Copenhague“ : Paris : DREES/CNRS, Tome 2, 747 стр. 1999. Internet: <http://www.Sante.gouv.fr/drees>
- GOUL ANDERSEN J. „Change without Challenge? Welfare State Social Construction of Challenge and Dynamics of Path dependency“ in Clasen (dir) What Futur for Social Security? Debate and Reforms in National and Cross-national Perspectives, Bristol, Policy Press, стр. 121-38, 2002 г.
- KVIST J. – „Activin Welfare States, How social policies can promote employment“ in J. Clasen (dir) What Future for Social Security? Debutes and Reforms in National and Cross-national Perspectives, Bristol, Polycy Press, стр., 197–210, 2002 год.
- ESPING-ANDERSEN – „Why We Need a New Welfare State Oxford, Presses universitaires d'Oxford. 2001 год.
- COHEN-SOLAL M., LELIEVRE M. – „Niveaux et risque de pauvreté parmi les retraités des pays européens“ Etudes et Resultats de DREES, Br. 213, januari.
- COMMISSION EUROPEENNE DG V EMPLOI „The National Programme for Ageing Workers (Follow up) Peer Review Programme of the EES, Helsinki, 20-21 januari, 2003 год.
- COMMISSION EUROPEENNE – Rapport de la Commission au Conseil au Parlement européen, au Comité économique et sociale et au comité des régions, rapport demandé par le Conseil européen de Stockholm; „Vers l'accroissement de la participation au marché du travail et de la promotion du vieillissement actif“, COM (2002) 9, final.
- CONSEIL DE L'UNION EUROPEENNE – „Note de la présidence sur le“ suivi du Conseil européen de Lisbonne – La méthode ouverte de coordination: un processus en cours, juni, 2000.

Nano RUŽIN

VERS EUROPEISATION DE L'ETAT DE PROVIDENCE

Contenu

Des le demarage de la construction europeens, la securite sociale a ete politiquement definie comme de la seul competence des Etats memebres. C'est le domaine de la subsidiarite par excellence meme si ce concept n'etait pas utilise en 1957. La question de l'harmonisation des politiques sociales en quelque reprise a ete evoque mais sans un grand succes, malgre la la nature bismarquien des resimes de protection sociale des memebres fondateurs du traite de Rome en 1957. Le probleme de la possible convergence deviens plus difficile a realiser avec l'accession des nouveaux memebres de l'Union don't le regime de la protection sociale est fonde sur le model Beverige. (Grande Bretagne, Irlande, Danemarque en 1973). Toutefois, presque cinquante ans de la signature de traite de Rome, la coordination des systmes nationaux de securite sociale reste inachevee et toujours en debat. Cependant le debat s'intensifie avec l'actualisation de referendoum de la nouvelle Constitution de l'UE. La question de europeisation, impose le developpement de nouveaux reflexions et approches dans la theorie et le parctique sur la possible harmonisation des systemes de Securite sociale. En faite qu'est-ce que l'europeisation? Qu 'entend-on par europeanisation? Est-ce qu'il existe plusieurs aproches pour mieu conaitre et expliquer ce terme? Dans ce texte nous expliquons quatre differents approche et qautre differents experiences. Notyre point de depart sont les experience des model de l'Etat de providence de pays qui durant les 50 ans de l'experience ont marque le plus grande succes. Notre opignon est que l'harmonisation des systemes de politique sociale au niveau europeene devrait partir de la base a savoir des pays membre. Dans ce contexte nous proposons aussi une definition de l'europeisation dans le domaine de politique sociale.

Les mots cle: EUROPEISATION, L'UNION EUROPEENNE, L'INTEGRATION EUROPEENNE, L'ETAT DE PROVIDENCE, WELFARE STATE, LA POLITIQUE SOCIALE, LA SECURITE SOCIALE, LA PROTECTION SOCIALE, LA CONVERGENCE, L'HARMONISATION, BISMARCK, BEVERIDGE